שתחילת ניסה נפילה. בגמ' פריך איפכא מבעי ליה שהניסה היא תחילת הנפילה: **בד"א.** דחוזרין מן המערכה ויש שאינן זזין ממקומן במלחמות הרשות: **אבל במלחמות מצוה.** כגון כיבוש ארץ ישראל בימי יהושע הכל יוצאין: **רבי יהודה אומר כו'.** מפרש בגמ':

גמ' עבירה דרבנן. לר"י הגלילי אפי' עבר על דברי סופרים חוזר ולרבי יוסי עד שיעבור על דבר תורה דומיא דאלמנה לכהן גדול וכגון שנשאה דאיכא איסור: **סח בין תפילה לתפילה.** בין הנחת תפילין של יד לתפילין של ראש: **סח.** סיפר: **עבירה היא בידו.** אם לא חזר וכירך דהכי אמרי' (דף לו.) סח מברך שתים לא סח מברך אחת: **ומים שופתין על גרליו.** מי רגליס מחמת ירחה: **מפני שתחילת נפילה ניסה מבעי ליה.** תחילת משמע הגרמת הדבר והכי איבעי ליה למימר כשהן נפין זו היא תחילת הגרמת הנפילה ובניסה לא שייך למימר תחילה דהא ממש קא ערקי: **רשות דרבנן זו היא מלוה דר' יהודה.** ובאותה מלחמה שאמרו מכמיס שהיא רשות ואין חתן יוצא לה אמר נמי ר' יהודה דאין חתן יוצא לה אלא שרבי יהודה קורא אותה מצוה ונפקא מינה לפוטרו משאר מצות בעודו עסוק בה כדמפרש רבא וחזיל: **מצוה דרבנן.** דאמרו בה הכל יוצאין אמר נמי ר' יהודה הכל יוצאין אלא דקרי לה מובה ולאו מידי אשמעינן בהא אלא כולה משום מצוה ורשות נקטו פלוגתייהו אלא משום דקרו רבנן להא רשות די להם אם קראו את זו מצוה ואפילו היא מובה שהרי אין הדבר אלא להעלותם מעלה אחת ולומר אבל זו הכל יוצאין וגבי רשות דייס לקרות את שלמעלה ממנה מצוה ורבי יהודה דקרי לקמייתא מצוה לאשמועי דהעוסק בה פטור מן המצוה והולרך להעלות את זו מעלה אחת לומר אבל זו הכל יוצאין הילכך קרייה מובה כדאיתא: **אמר רבא כו'.** מילתיה דרבי יוחנן מפרש וחזיל וקאמר דהא דאמר רבי יוחנן דאיפליגו רבנן ורבי יהודה באחת המלחמות בקריאת

שתחילת ניסה נפילה שנאמר [1] נס ישראל לפני פלשתים וגם מגפה גדולה היתה בעם ולהלן הוא אומר [2] וינוסו [אנשי] ישראל מפני פלשתים ויפלו חללים וגו' [א] בד"א במלחמות הרשות אבל במלחמות מצוה הכל יוצאין אפילו חתן מחדרו וכלה מחופתה אמר רבי יהודה במה דברים אמורים במלחמות מצוה אבל במלחמות חובה הכל יוצאין אפי' חתן מחדרו וכלה מחופתה: **גמ'** מאי איכא בין רבי יוסי לר"י הגלילי איכא בינייהו עבירה דרבנן כמאן אזלא הא דתניא [ב] שח בין תפילה לתפילה [3] עבירה היא בידו וחוזר עליה מעורבי המלחמה כמאן כר"י הגלילי מאן תנא להא דתנו רבנן שמע קול קרנות והרתיע הגפת תרסין והרתיע צחצוח חרבות ומים שותתין לו על ברכיו חוזר כמאן לימא רבי עקיבא היא ולא רבי יוסי הגלילי בהא אפי' ר' יוסי הגלילי מודה משום דכתיב [3] ולא ימס את לבב אחיו כלבבו: והיה בכלות השוטרים כו': האי מפני שתחילת ניסה נפילה מפני שתחילת נפילה ניסה מבעי ליה אימא מפני שתחילת נפילה ניסה: בד"א במלחמות הרשות כו': א"ר יוחנן רשות דרבנן זו היא מצוה דרבי יהודה מצוה דרבנן זו היא חובה דרבי יהודה אמר רבא [4] מלחמות יהושע לכבש דברי הכל חובה מלחמות בית דוד לרווחה דברי הכל רשות כי פליגי למעוטי עובדי כוכבים דלא ליתי עלייהו מר קרי לה מצוה ומר קרי רשות נפקא מינה [ג] דלעוסק במצוה שפטור מן המצוה:

הדרן עלך משוח מלחמה

עגלה ערופה [ד] בלשון הקודש שנאמר [4] כי ימצא חלל באדמה ויצאו זקניך ושופטיך שלשה מבית דין הגדול שבירושלים היו יוצאין רבי יהודה אומר [ו] חמשה שנאמר [ג] זקניך שנים ושופטיך שנים ואין בית דין שקול מוסיפין עליהן עוד אחד [ז] נמצא טמון בגל או תלוי באילן או צף על פני המים

השם נפקא לן מיניה לענין עוסק במצוה דלמר חובה ולמר רשות ופריש לן נמי רבא בהי מיניהו איפליגו: **מלחמות יהושע דלכבש.** בהא ליכא למאן דקרי רשות דאפילו חובה נמי איתא והעוסק בה פטור מן המצוה ורבנן הוא דלא איכפת להו לקרותה חובה דדייס לקרותה מצוה אבל הרשות שהרי אין אנו צריכין אלא למצוה בה מעלה אחת ומצוה לגבי רשות מעלה היא: **ומלחמת בית דוד.** שנלחם בארם צובה להוסיפה על ארץ ישראל ובשאר סביבותיה להעלות לו מנחה ומס עובד: **דברי הכל רשות.** ואפילו רבי יהודה להא לאו מצוה קרי לה והעוסק בה אינו פטור מן המצוה: **כי פליגי.** ר' יהודה ורבנן במצוה ורשות דלמר פטור מן המצוה ולמר חייב במלחמה שהיא למעוטי עובדי כוכבים דלא ליתו עלייהו:

הדרן עלך משוח מלחמה

עגלה ערופה בלשון הקודש. גמרא. מה שהזקנים אומרים ידינו לא שפכו והכהנים אומרים כפר לעמך ישראל בלשון הקודש הוזקקו מן התורה לאמרה: **שנאמר כי ימצא חלל.** וכגמרא פריך היכי ילף מהכא: **היו יוצאין.** ובאין שם ומודדין מן החלל לצד העיירות שסביבותיו לידע איזו קרובה: **בגל.** גל של אבנים: **נמצא סמוך לספר כו'.** מפרש טעמא בגמ' (ו): **גמ' מאי קאמר.** היכי ילף לשון הקודש מהכא: **ואין כ"ד שקול.** אין עושין כ"ד שיהא יכול ליחלק שזה בשזה אלא שיהא הרוב לצד אחד לקיים אחרי רבים להטות (שמות כג): **למיוחדין.** הגך דלשכת הגזית: **מזקני זקניך.** מדמלי למיכתב זקני וכתב זקניך מיוחדין שבזקניך: **זקני השוק.** אע"פ שאינן סנהדרין: **שופטיך.** זקניס שהם שופטים את ישראל: **מזקני העדה.** דסמיכת פר העלם דבר ואייתר ליה שופטיך להביא עוד אנים: **גמרה לכולה מילתא מהתם.** דהא רבי יהודה התם נמי חמשה קאמר ואיליף לה מקראי בפ"ק דסנהדרין [ו]: **אלא [וי"ו] ושופטיך למגיינא.** כלומר לא גמיר גז"ש ואינטרי שופטיך לסנהדרי גדולה כר"ש.

ו"ו

לא היו עורפין שנאמר באדמה ולא טמון בגל נופל ולא תלוי באילן בשדה ולא צף על פני המים [ח] נמצא סמוך לספר או לעיר שרובה עובדי כוכבים או לעיר שאין בה ב"ד לא היו [ו] עורפין [ט] [ב] אין מודדין אלא לעיר שיש בה ב"ד: **גמ'** מאי קאמר אמר ר' אבהו ה"ק שנאמר וענו ואמרו ולהלן הוא אומר [5] וענו הלוים ואמרו וגו' מה עניה האמורה להלן בלשון הקודש אף כאן בלשון הקודש וסדר עגלה ערופה כיצד כי ימצא חלל באדמה ויצאו זקניך ושופטיך שלשה מב"ד הגדול שבירושלים היו יוצאין: רבי יהודה אומר חמשה וכו': [ז] ת"ר ויצאו זקניך ושופטיך זקניך שנים ושופטיך שנים ואין בית דין שקול מוסיפין עליהן עוד אחד הרי כאן חמשה דברי ר' יהודה ר' שמעון אומר זקניך שנים ואין ב"ד שקול מוסיפין עליהן עוד אחד הרי כאן שלשה ור' שמעון נמי הא כתיב ושופטיך ההוא מיבעי ליה למיוחדין שבשופטיך ורבי יהודה מזקני זקניך נפקא ור' שמעון אי כתב רחמנא זקני הוה אמינא אפי' זקני השוק כתב רחמנא זקניך ואי כתב רחמנא זקניך הוה אמינא אפי' סנהדרי קטנה כתב רחמנא ושופטיך למיוחדין שבשופטיך ור' יהודה גמר זקני זקני [6] מזקני העדה מה להלן מיוחדין שבעדה אף כאן מיוחדין שבעדה אי גמר לגמרה לכולה מילתא מהתם זקניך ושופטיך למה לי אלא [ז] וי"ו ושופטיך למגינא [ט] ורבי שמעון

וי"ו

ס"ד דלא נתקן אלא היכא דסח בנתים. ומיהו י"ל דמיירי בשני בני אדם אחד יש לו תפילין של יד ואחד יש לו תפילין של ראש. ור"ת אומר דמברכין להניח תפילין לשל יד ועל מצות תפילין לשל ראש היכא דלא סח ואם סח בנתים מברך לשל ראש להניח תפילין ועל מצות תפילין. ולפי זה היכא דאין לו תפילין של יד מברך על של ראש שתים דהא הוי כאילו סח בנתים: **סליק**

עין משפט נר מצוה

לב א מיי' פ"ז מהל' מלכים הל"ד:
לג ב מיי' פ"ד מהל' תפילין הל"י וע"ש בכ"מ סמג עשין כב טוש"ע או"ח סי' כה סעי' ט:
לד ג מיי' פ"ה מהל' מלכים הל"ח וע"ש בכ"מ סמג עשין קח:
ד [מיי' פ"ד מהל' ק"ש הל' ז טוש"ע או"ח סי' לח סעי' ח]:
א ה מיי' פ"ט מהל' רוצח הל"ג סמג עשין עח:
ב ו מיי' שם הל"ח:
ג ז מיי' שם הל"ח:
ד ח מיי' שם הל"ה:
ה ט מיי' שם הל"ד:
ו י מיי' שם הל"ח:

גליון הש"ס

מתני' אין מודדין. עיין מכות י ע"ב תד"ה חד אמר:

מוסף רש"י

שח בין תפילה לתפילה. ולא בירך על ראשה אלא סמך על ברכה ראשונה (מנחות לו.) לו: מדרבנן אסור לאשתעויי בין ברכת תפילה של יד לברכת תפילה של ראש, משום דהמתפיל בברכת מצוה אסור לדבר עד שגומרה, וכני שתי ברכות כברכה אחת דמיין, כי שח בין תפילה לתפילה איכא איסורא דרבנן ועבירה הוא כילו (הובא בערוגת הבושם עמ' 66 בשם רש"י בפ' משוח מלחמה, ולפנינו איננו).

הדרן עלך משוח מלחמה

למיוחדין שבשופטיך. שיהו מזקני סנהדרי גדולה (סנהדרין יד.). **לגמרה לכולה מילתא מהתם.** ואפילו מגיינא דממשה מהתם תיפוק דהא תניא (שם יג.) וסמכו אנים זקני אנים (שם יד.). **אלא וי"ו ושופטיך למגיינא.** לעולם לא גמר גזירה שוה, ושופטיך למיוחדין איצטריך ומגיינא מרבויא דוי"ו (שם).

תוספות שאנץ

סח בין תפלה לתפלה עבירה היא בידו. פ"ה סח בין הנחת תפלין של יד להנחת תפלין של ראש עבירה היא בידו אם לא חזר וברך דהכי אמרי' במנחות: סח מברך שתים לא סח מברך אחת פ"ה במנחות בפ' הקומץ דמברכין להניח תפלין לשל יד [ועל של ראש] לא מברך כלל אם לא סח בנתים אבל אם סח מברך על של ראש על מצות תפלין. ול"ע לר"ת דבפ' הרואה דקא חשיב מאה ברכות דחייב אדם לברך בכל יום קא חשיב להניח תפלין ועל מצות תפלין וכי

מסורת הש"ס

ו) מנחות לו., ז) [סוכה כה.], ח) פנהדרין יד., ד) סנהדרין יד., ט) [עמ"ש תוס' סנהדרין יד. ד"ה וכיני שמעון], ו) [לקמן מה:], ז) [דף יד.],

תורה אור השלם

1. וַיַּעַן הַמְבַשֵּׂר וַיֹּאמַר נָס יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי פְּלִשְׁתִּים וְגַם מַגֵּפָה גְּדוֹלָה הָיְתָה בָעָם וְגַם שְׁנֵי בָנֶיךָ מֵתוּ חֹפְנִי וּפִינְחָס וַאֲרוֹן הָאֱלֹהִים נִלְקָחָה: שמואל א ד יז
2. וּפְלִשְׁתִּים נִלְחֲמִים בְּיִשְׂרָאֵל וַיָּנֻסוּ אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל מִפְּנֵי פְלִשְׁתִּים וַיִּפְלוּ חֲלָלִים בְּהַר הַגִּלְבֹּעַ:
שמואל א לא א
3. וַיִּסְפּוּ הַשֹּׁטְרִים לְדַבֵּר אֶל הָעָם וְאָמְרוּ מִי הָאִישׁ הַיָּרֵא וְרַךְ הַלֵּבָב יֵלֵךְ וְיָשֹׁב לְבֵיתוֹ וְלֹא יִמַּס אֶת לְבַב אֶחָיו כִּלְבָבוֹ: דברים כ ח
4. כִּי יִמָּצֵא חָלָל בָּאֲדָמָה אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ לְרִשְׁתָּהּ נֹפֵל בַּשָּׂדֶה לֹא נוֹדַע מִי הִכֵּהוּ: וְיָצְאוּ זְקֵנֶיךָ וּשֹׁפְטֶיךָ וּמָדְדוּ אֶל הֶעָרִים אֲשֶׁר סְבִיבֹת הַחָלָל: דברים כא א-ב
5. וְעָנוּ הַלְוִיִּם וְאָמְרוּ אֶל כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל קוֹל רָם: דברים כז יד
6. וְסָמְכוּ זְקֵנֵי הָעֵדָה אֶת יְדֵיהֶם עַל רֹאשׁ הַפָּר לִפְנֵי יְיָ וְשָׁחַט אֶת הַפָּר לִפְנֵי יְיָ: ויקרא ד טו

הגהות הב"ח

(א) במשנה לא היו (שורפין). תז"מ וי"ב ס"א מודדין: (ב) גמ' למה לי אלא ושופטיך כר' שמעון ר' למגיינא כל"ל וכן בכש"י:

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

ויו"ו דושופטיך דרשם ר' יהודה למגיינא להכיא עוד שנים: **בעגיל לעיר.** במגולה ופשוט שאין עיר קרובה כזו: **מפני'.** דלא קתני מלך וכהן גדול דלא כר' אליעזר בן יעקב: **אי כרבי יהודה.** חמשה אי כרבי שמעון שלשה ולא בעי כולה סנהדרין: **מלאן זקן ממרא.** לב"ד הגדול שאינו נעשה ממרא אלא בב"ד של שבעים ואחד כדיליף בפרק קמא דסנהדרין (פ): **אבי פגי.** כל שהוא בתוך היקף החיצון של ירושלים קרוי בי פגאי. ולי נראה שהוא לשון חביבה כמו שקורין ליגל"א של עיר כמו חמור ובית פגאי (ב"מ דף ט.) בשטדידור"א בית ראש של אפסל קורין כן: **והמרה עליהן.** כלומר על מה שאל מהם שם ואמרו לו ההלכה אלך לעירו והורה לעשות כדרך שהיה מורה בתחילה דהוה ליה ממרא על פיהם: **המקום.** המיוחד למשפט והוא לשכת הגזית: **דנפיק מייייהו למה.** לבי פגאי דלילעטריך לאשמועינן דפטור משום טעמא דחוץ לב"ד: **דלמא הנך דאיכא גוואי כוותיה סבירא ליה.** ומהיכא תיתי לן חיובא דלילעטריך קרא למיפטריה: **שרך.** זה סנהדרין שיושבת בטיבורה של א"י: **אגן הסהר.** שעשויין כחצי לבנה עגולה בשורת ישיבתן כדי שיהו כולן רואין זה את זה: **המזג.** כשיעור מזג שני חלקים מים ואחד יין ואף כאן צריך שישתייר שלש: **על עיר.** על ירושלים: **תניא כרבי יוסף.** דאמר רבי אליעזר בן יעקב כולהו סנהדרי בעי: **מפני'.** דילף פרט לטמון רבי יהודה היא: **בשדה.** ושכחת עומר בשדה לרבי יהודה משמע בשדה על פני השדה ולרבנן משמע בתוך השדה: **הכא מענייניה דקרא.** צריכין למידרשיה והכא מענייניה דקרא תדרוש ליה גבי חלב כתיב כי ימצא חלב כל היכא דמשתכח ואפי' טמון הלכך על כרחך כי אתא באדמה למעוטי טמון בא דתדרוש ליה על פני האדמה דאי לרבויי לא אילטריך: **אף שכחה בגלוי.** והוה ממעט טמון ממשמעותא אי לאו דהדר רבייה: **נשכחה קמה.** שאם שכח זרעה אחת נקטור קאי עלה בלא תשוב לקחתו [דברים כד] והכי משמע ושכחת עומר או ושכחת בשדך: **נפקא לה.** מבשדך ושכחת קרי ביה ששכח את קצת שדהו: **שלפו עומרין לתוך שדה חבירו.** שנשבה הרוח והרימה את העומרין מן האדר והניפתן לתוך שדה חבירו ושכחן כסבור שאינן שלו נפקא מבשדך ולא בשדה חבירך דלא הוו שכחה: **ורבנן.** מיעוטא דשדה חבירו נפקא להו מדהוה ליה למכתב כי תקצור קצירך בשדה ושכחת וכתיב בשדך: **לפו עומרין לתוך שדהו.** (ג) שהיו מוטלים על גבי חבן או עמוד או זו על זו: **פרט לשלפו.** ופא סלקא דעתך לפו ממש על גבי חבן או על גבי עמוד: **וליטעמיך לתוך שדה חבירו.** לפו על גבי חבן הוא דמעוט אבל מונחים לא מיעט והא בשדך כתיב אלא הא דקאמר לפו לאו דוקא לפו על שום דבר קאמר דאפי' מונחים על גבי קרקע נמי קאמר אינו שכחה והאי דקאמר לפו דלא משכחת עומרין לתוך שדה חבירו אלא בלפו שהרוח מנפצתן על האדר ומביאתן לשם: **שהחזיק בו להוליכו לעיר.** ס"ל השתא דאורחא דמילתא נקט ולאו דוקא: **וכה ביה.** ותו לא הוי שכחה דבעינן שכוח מעיקרו כדאמר בב"מ בפרק קמא (דף יא.): **מפני שהוא לגף.** שהוא פטור על שהחזיק בו כאילו היה עודנו לף מעל הקרקע ומונח בידו: **הריני כבן עזאי בשוקי טבריא.** יום אחד היה דעתו גלולה אמר הריני כאן בפומבדיתא מוכן להשיב דבר לשואל בעומק ובחריפות כבן עזאי שהיה חריף ודורש בשוקי טבריא: **שני חלבים זה על גב זה.** והאחד משוך להלן מחבירו מעט ואם תמדוד מזה יקרב לעיר אחת ואם תמדוד מחבירו יקרב לעיר אחרת: **ולא מזה מודד כו'.** וה"ה דמיבעיא ליה נמי אי דלמא מין במינו לא הוי טמון מין במינו לא הוי לף ומשנייסס מודד אלא שהוא בכלל אלו:

תניתוה

ויו"ו לא משמע ליה [פ] (מאי קאמר רחמנא המיוחדין שבשופטיך) אלא מעתה ויצאו שנים ומדדו שנים לר' יהודה הרי כאן תשעה לרבי שמעון הרי כאן שבעה ההוא מיבעי ליה לכדתניא [ס] ויצאו [א]הן ולא שלוחיהן ומדדו [ב]שאפי' נמצא בעליל לעיר היו מודדין שמצוה לעסוק במדידה מתניתין דלא כר"א בן יעקב דתניא [ג] ר' אליעזר בן יעקב אומר זקניך זו סנהדרין שופטיך זה מלך וכהן גדול מלך דכתיב [1]מלך במשפט יעמיד ארץ כהן גדול דכתיב [2]ובאת אל הכהנים הלוים ואל השופט אשר יהיה וגו' איבעיא להו רבי אליעזר בן יעקב במלך וכהן גדול הוא דפליג אבל בסנהדרי אי כרבי יהודה אי כרבי שמעון סבירא ליה או דלמא בסנהדרי נמי פליג עד דאיכא כולה סנהדרי אמר רב יוסף ת"ש [ד]מצאן זקן ממרא אבי פגי והמרה עליהן יכול תהא המראתו המראה תלמוד לומר [3]וקמת ועלית אל המקום [ה]מלמד שהמקום גורם דנפוק כמה אילימא דנפוק מקצתן דלמא הנך דאיכא גוואי כוותיה סבירא להו אלא פשיטא דנפוק כולהו ולמאי אי לדבר הרשות מי מצו נפקי והכתיב [4]שרך אגן הסהר אל יחסר המזג [ד]שאם נצרך אחד מהם לצאת אם יש שם עשרים ושלשה כנגד סנהדרי קטנה יוצא ואם לאו אינו יוצא אלא פשיטא לדבר מצוה למאי לאו למדידת עגלה ורבי אליעזר בן יעקב היא א"ל אביי לא דלמא להוסיף על העיר ועל העזרות [ו]כדתנן [ח]אין מוסיפין על העיר ועל העזרות אלא בבית דין של שבעים ואחד תניא כוותיה דרב יוסף מצאן אבית אבי פגי והמרה עליהן כגון שיצאו למדידת עגלה או להוסיף על העיר ועל העזרות יכול תהא המראתו המראה ת"ל וקמת ועלית מלמד שהמקום גורם: נמצא טמון בגל או תלוי באילן: לימא מתניתין ר' יהודה היא ולא רבנן דתניא [5]ושכחת עומר בשדה פרט לטמון דברי רבי יהודה וחכ"א בשדה [ז]לרבות את הטמון אמר רב אפי' תימא רבנן [ס] הכא מענייניה דקרא התם מענייניה דקרא [ט] דכתיב [6]כי ימצא חלל היכא דמשתכח באדמה פרט לטמון והתם מענייניה דקרא דכתיב כי תקצור קצירך בשדך ושכחת עומר שכחה דומיא דקציר בגלוי אף שכחה בגלוי כתב רחמנא בשדה לרבות את הטמון לרבי יהודה נמי תיפוק ליה משכחה דומיא דקציר אין הכי נמי ואלא בשדה למה לי מיבעי ליה [ז]לרבות שכחת קמה ורבנן שכחת קמה מנא להו נפקא להו מכי תקצור קצירך בשדך [ג] ור' יהודה מיבעי ליה לכדרבי אבהו אמר ר' אלעזר דאמר רבי אבהו אמר ר"א [ח]פרט לשצפו עומרין לתוך שדה חבירו ורבנן מבשדה בשדך ור' יהודה בשדה בשדך לא משמע ליה בעי ר' ירמיה [פ] צפו עומרין לתוך שדהו מהו אויר שדה כשדה דמי או לאו כשדה דמי א"ל רב כהנא לרב פפי ואמרי לה רב כהנא לרב זביד תפשוט ליה מדרבי אבהו א"ר אלעזר דאמר פרט לשצפו עומרין לתוך שדה חבירו דחבירו אין [ב]לתוך שדהו לא וליטעמיך לתוך שדה חבירו צפו אין מונחין לא והא בעינן בשדך וליכא אלא לתוך שדה חבירו ואפילו מונחין והאי דקאמר צפו דלא משכחת לה אלא בצפו תא שמע [ו] עומר שהחזיק בו להוליכו לעיר והניחו על גבי חבירו ושכחו התחתון שכחה והעליון אינו שכחה רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון שניהם אינן שכחה התחתון מפני שהוא טמון והעליון מפני שהוא צף עד כאן לא פליגי אלא בתחתון אבל בעליון דברי הכל לא הואי שכחה שאני התם כיון דאחזיק ביה זכה ביה אי הכי מאי איריא על גבי חבירו אפילו בשדה נמי אין הכי נמי והאי דקתני על גבי חבירו משום תחתון והא מפני שהוא צף קאמר אימא מפני שהוא כצף אמר אביי [ז] הריני כבן עזאי בשוקי טבריא אמר ליה ההוא מדרבנן לאביי שני חללים זה על גבי זה מהיכן הוא מודד מין במינו הוי טמון ומין במינו לא הוי צף [ב]ומעליון מודד או דלמא מין במינו הוי צף ומין במינו לא הוי טמון ומתחתון מודד או דלמא מין במינו הוי טמון ומין במינו הוי צף ולא מתחתון מודד ולא מעליון מודד א"ל

תניתוה

ז א ב מיי' פ"ג מהל' רוצח הלכה ג סמג עשין עח:
ח ג מיי' פ"ג מהלכות ממרים הלכה ה והל' ז סמג לאוין קסג:
ט ד מיי' פ"ג מהלכות סנהדרין הלכה ב:
י ה מיי' פ"ו מהל' בית הבחירה הלכה יא:
יא ו מיי' פ"ה מהלכות מתנות עניים הל' ח:
יב ז מיי' שם פ"ח הל' ו:
יג ח ט מיי' שם פ"ה הלכה ה:
יד י מיי' שם הלכה ד וע"ש:
טו כ מיי' פ"ט מהלכות רוצח הלכה י:

מוסף רש"י

בעליל לעיר. במפורסם לכל שקורה הוא לעיר זו מכל עיירות (סנהדרין יד:). מצאן זקן ממרא. לסנהדרין מוץ לגשכת הגזית שהיתה בהר הבית (שם). אבי פגי. מקום לפנים מן חומת העיר ומדין מירושלים לכל דבריו (שם). יכול תהא המראתו המראה. לידון במקום (שם). אילימא דנפוק מקצתן. והוהו אותן שבמוץ והמרה על דבריהם, מאי אירע מקום גורם, מיפוק ליה דפטור משום דלמא הנך דבלשכה כוותיה סבירא להו (שם). שרך אגן הסהר. כתיב והרשינו בלתה ליני ממונות (שם לז.) אל יחסר המזג, אם נצרך אחד מהן לצאת, אם יש שם עשרים ושלשה כנגד סנהדרי קטנה יוצא ואם לא אינו יוצא (שם יד:). על העיר. על ירושלים, ולריך לקדש התוספת בשתי תודות ובשיר (שם). הריני כבן עזאי בשוקי טבריה. יומא בדיתא הוה ליה ואמר להו לתלמידיו השתא ליני דעתאי והריני מזומן להשיב בחריפות לכל מי שישאלני, כבן עזאי שהיה דורש בשוקי טבריה ולא היה בימיו עוקר הרים כמותו (ערובין כט. ושם: אמר רבא) כי הוה בדיתא דעתיה הוי רגיל למימר הכי הריני פתוח ומוכן להשיב לשואלי דבר תורה כבן עזאי שהיה דר בטבריה שהיה חריף ודרשן ואמר (בכורות כח.) כל חכמי ישראל לפני בקליפת השום חוץ מן הקרן הוה (קדושין כ.) אי: הריני משובח במקומי שאני דרשן ובקי, כבן עזאי שהיה משתבח בשוקי טבריה כדתניא בן עזאי אומר כל חכמי ישראל לפני בקליפת השום (ערכין ל:).

תורה אור השלם

1. מֶלֶךְ בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד אָרֶץ וְאִישׁ תְּרוּמוֹת יַהֲרְסֶנָּה: משלי כט ד
2. וּבָאתָ אֶל הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם וְאֶל הַשֹּׁפֵט אֲשֶׁר יִהְיֶה בַּיָּמִים הָהֵם וְדָרַשְׁתָּ וְהִגִּידוּ לְךָ אֵת דְּבַר הַמִּשְׁפָּט: דברים יז ט
3. כִּי יִפָּלֵא מִמְּךָ דָּבָר לְמִשְׁפַּט בֵּין דָּם לְדָם בֵּין דִּין לְדִין וּבֵין נֶגַע לָנֶגַע דִּבְרֵי רִיבֹת בִּשְׁעָרֶיךָ וְקַמְתָּ וְעָלִיתָ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ בּוֹ: דברים יז ח
4. שָׁרְךָ אַגַּן הַסַּהַר אַל יֶחְסַר הַמֶּזֶג בִּטְנְךָ עֲרֻמַת חִטִּים סוּגָה בַּשּׁוֹשַׁנִּים: שיר השירים ז ג
5. כִּי תִקְצֹר קְצִירְךָ בִּשְׂדֶךָ וְשָׁכַחְתָּ עֹמֶר בַּשָּׂדֶה לֹא תָשׁוּב לְקַחְתּוֹ לַגֵּר לְיָתוֹם וְלָאַלְמָנָה יִהְיֶה לְמַעַן יְבָרֶכְךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ: דברים כד יט
6. כִּי יִמָּצֵא חָלָל בָּאֲדָמָה אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ לְרִשְׁתָּהּ נֹפֵל בַּשָּׂדֶה לֹא נוֹדַע מִי הִכָּהוּ: דברים כא א

הגהות הב"ח

(א) גמ' הכא מענייניה דקרא דכתיב כי ימצא חלל כל היכא וכו' עומר בשדה שכחה דומיא דקציר: (ב) שם קציך בשדך ושכחת וכ' יהודה: (ג) רש"י ד"ה לפו וכו' שדהו שמוטלין כ"ל ומיתם שהיו נמתק:

גליון הש"ס

גמ' ויצאו הן ולא שלוחיהן. עיין יומא דף קא ע"ב תד"ה וקולאו לו וכערכין דף ג ע"ל תד"ה קרנגו: שם הכא מענייני' דקרא. מנחת דף מ ע"ב ערכין דף ל ע"ב:

לעזי רש"י

ציגל"א [צינגל"א]. חומה (המקיפה את העיר). בשטדידור"א [ייבישטרידור"א]. אפסר.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

עין משפט נר מצוה

טז א מיי' פ"ט מהל' רוצח הלכה יא:
יז ב מיי' שם הלכה ה:
יח ג מיי' שם הלכה ט:
יט ד מיי' שם הלכה ד ה ופ"ז מהל' בית הבחירה הלכה יד:
כ ה ו מיי' פ"ט מהל' רוצח הלכה ט:
כא ז מיי' שם הלכה ד ופ"ד מהל' עבודת כוכבים הל' ד ופ"ז מהל' בית הבחירה הלכה יד ופ"ד מהל' טומאת צרעת הלכה יא:
כב ח מיי' פ"ה מהל' מקוה ממון הלכה ג ופ"ח מהל' טומאת מת הלכה ז טור ח"מ סימן רעד [וטוש"ע יו"ד סי' שמד סעי' ג]:
כג ט מיי' פ"ט מהל' רוצח הלכה ט י:
כד י מיי' שם הלכה ג סמג עשין עח:
כה כ מיי' שם פ"י הל' ג:
כו ל מיי' שם הלכה ג:
כז מ נ מיי' שם פ"ט הלכה ג ג סמג שם:
כח ס מיי' שם פ"י הלכה ט:
כט ע פ מיי' שם פ"ט הלכה ג:

תורה אור השלם

1. כִּי יִמָּצֵא חָלָל בָּאֲדָמָה אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ לְרִשְׁתָּהּ נֹפֵל בַּשָּׂדֶה לֹא נוֹדַע מִי הִכָּהוּ: דברים כא א
2. וְהָיָה הָעִיר הַקְּרֹבָה אֶל הַחָלָל וְלָקְחוּ זִקְנֵי הָעִיר הַהִוא עֶגְלַת בָּקָר אֲשֶׁר לֹא עֻבַּד בָּהּ אֲשֶׁר לֹא מָשְׁכָה בְּעֹל: דברים כא ג
3. עָלַיִךְ נִסְמַכְתִּי מִבֶּטֶן מִמְּעֵי אִמִּי אַתָּה גּוֹזִי בְּךָ תְּהִלָּתִי תָמִיד: תהלים עא ו
4. גְּזִי נִזְרֶךָ וְהַשְׁלִיכִי וּשְׂאִי עַל שְׁפָיִם קִינָה כִּי מָאַס יְיָ וְיִטֹּשׁ אֶת דּוֹר עֶבְרָתוֹ: ירמיהו ז כט
5. כֹּל אֲשֶׁר נִשְׁמַת רוּחַ חַיִּים בְּאַפָּיו מִכֹּל אֲשֶׁר בֶּחָרָבָה מֵתוּ: בראשית ז כב
6. בְּחֲזוֹת לְךָ שָׁוְא בְּקִסְּמֵךְ לָךְ בָּזֶב לָתֵת אוֹתְךָ אֶל צְוָארֵי חֲלָלֵי רְשָׁעִים אֲשֶׁר בָּא יוֹמָם בְּעֵת עֹוֶן קֵץ: יחזקאל כא לד
7. וְעָנוּ וְאָמְרוּ יָדֵינוּ לֹא שָׁפְכוּ אֶת הַדָּם הַזֶּה וְעֵינֵינוּ לֹא רָאוּ: דברים כא ז

סניסוס. לחדא מיניהו דפלוגתא היא בטומון אבל קף לא פשט לה מינה דהא אוקימנא טעמא דעליון משום דאחזיק ביה הוא ולף לא ידעינן מאי הוי עלה: **סברוס.** רבנן דבי מדרשא דבעו למיפשט מינה דפלוגתא בטומון דמין במינו הוא דהני תנאי אפילו תנא קמא דאמר תחתון שכחה כר' יהודה סבירא ליה דאמר בשדה פרט לטומון וטעמא משום דמין במינו לא הוי טומון: **חלל.** לא מקרי חלא בכלי ברזל כעין חרב: **בטולן.** ואפי' מפרפר קף וטומון ותלוי: **ומוטל באשפה.** דלא הוי קף ולא טומון ולא תלוי ואפי' הכי אין עורפין דחלל קבעי. אלמא קא דכתיב בעית: **חלל יחידא היב.** הקרובים אל החלל ועוד חלנים טובא למדרש חלל דוקא ולא חנוק: **פרט למלוי.** תדיר כגון ספר או עיר שרובה עובדי כוכבים: **קמ"ל דהניא הו.** והכי קאמר נמצא סמוך לעיר שאין בה ב"ד אין מודדין לה אלא לעיר שיש בה ב"ד מודדין איזו היא עיר שיש בה ב"ד קרובה לו ואי לא הדר תניא הוה אמינא אין מודדין כלל: **פ"ל ולקחו זקני העיר מכל מקום.** דהאי העיר קרא יתירא הוא דמלי למכתב (ג) והיתה העיר הקרובה אל החלל ולקחו זקניה עגלת בקר: **מתני' מכוון.** מצומצם שאין זו קרובה לו מזו אפי' כמלא חוט: **ואין ירושלים הו.** מפרש טעמא בגמ': **מוליכין הראש אצל הגוף.** בגמ' מפרש למאי הלכתא מוליכין: **גמ' אפשר נמצא.** אפשר לכוין המדה ואמת מדדו שאין זו קרובה לו מזו כלל והוו להו שתיהן קרובות: **וקסבר.** נמי קרובה דכתיב בקרא אפילו קרובות במשמע ד כמו ובהמה

מסורת הש"ס

א) [פנהדרין פו. ועי' תוס' שם ד"ה מונמצא ערכין ל:], **ב)** בכורות יח: תוספתא דנגעים פ"ג, **ג)** [יומא נג: ב"ק פב:], **ד)** סנהדרין פח. וכמה דוכתי, **ה)** [יומא יב. מגילה כו.], **ו)** ב"ק פא. [עיתוין יח. סנהדרין מז:], **ז)** [יומא פח.], **ח)** לעיל לח:, **ט)** [בירושלמי וכע"י לא גרסי' וכ"ה כרש"י כאן ועי' תוי"ט], **י)** [דברים כא], **כ)** בס"א: מראשונ', **ל)** [ירמיה ז], **מ)** [דברים כא], **נ)** [לקמן מו:], **ס)** [שם],

הגהות הב"ח

(א) גמ' שלא נא לידינו כפ"ל ותיבת על נמחק: **(ב)** רש"י ד"ה מ"ל וכו' למכתב והיה העיר: **(ג)** ד"ה וקבר וכו' והוה (והוה) ליה למימר יציאו ב"ב כמי אינם בפ' שני דבכורות דף יח: **(ד)** ד"ה לא נא וכו' ועל ידי כך נהרג:

גליון הש"ס

גמ' דכתיב כי ימצא פרט למצוי. עיין סנהדרין דף פ"ו ע"א תד"ה מונמצא: שם ומודדין לעיר שיש בה ב"ד. עיין ב"ב דף כג ע"ב תד"ה בדליכא: **שם אבא שאול אומר** מטבורו. עיין נדה דף כה ע"א תד"ה תחלת: **שם** וקבר אותה העיר. עיין בא"ל שבע הוריות דף ג ע"ב ד"ה ס"ל מסתבר: רש"י ד"ה וקבר כו' כמו ובהמה רבה. עיין קידושין דף יח ע"א ברש"י ד"ה טובא משמע ועיין תמוהה דף ט ע"א:

מוסף רש"י

נמצא מכוון בין שתי עיירות. שאין זו קרובה לו יותר מזו כלום (בכורות יח:). **ואין ירושלים** מביאה עגלה ערופה. דכתיב כי ימצא חלל באדמה וגו' לרשתה, ואין ירושלים ירושה, דקסבר לא נתחלקה לשבטים (יומא כב:). מאין היו מודדין. לידע איזו עיר קרובה אל החלל (סנהדרין פח:). מטיבורו. ואותה שקרובה לטבורו תביא את העגלה ולא הקרובה לחוטמו (שם). **במת מצוה קנה מקומו.** מקום שנפל שם בעת מותו קנאו לקבורה ואין בעל השדה מעכב עליו (ב"ק פא.). **איתן** כמשמעו קשה. שלא נעבד (דברים כא ד). **ופטרנוהו בלא מזונות.** כלומר למזונות הולכך ולא היה לו ולאה אחד עשה מזונות ואם למוטפס ממנו לאותם רעבון ועמד זה עליו והרגו (לעיל לח:). **בלא לוייה.** מבורה שילך עמהם (שם).

ז) [פנהדרין פו. ועי' תוס' שם ד"ה מונמצא ערכין ל:], **ח)** בכורות יח: תוספתא דנגעים פ"ג, **ט)** [יומא נג: ב"ק פב:], **י)** [יומא נג: ד"ה מ"ל], **כ)** [ירמיה ז], **ל)** [דברים כא], **מ)** [שם],

תניתוה עומר שהחזיק בו להוליכו לעיר והניחו על גבי חבירו ושכחו התחתון שכחה והעליון אינו שכחה ר' שמעון בן יהודה אומר משום ר' שמעון שניהן אינן שכחה התחתון מפני שהוא טמון והעליון מפני שהוא צף סברוה דהני תנאי כר' יהודה סבירא להו דאמר בשדה פרט לטמון מאי לאו בהא קא מיפלגי דמר סבר מין במינו הוי טמון ומר סבר לא הוי טמון לא אי כר' יהודה סבירא להו דס"ע מין במינו הוי טמון והכא בפלוגתא דרבי יהודה ורבנן קמיפלגי דרבנן כרבנן ור' שמעון בן יהודה כרבי יהודה אי הכי מאי אירייא על גבי חבירו אפי' בעפר ובצרור נמי אין הכי נמי ולהודיעך כחו דר' יהודה דאמר אפי' מין במינו הוי טמון תנו רבנן [א]חלל ולא חנוק חלל ולא מפרפר באדמה ולא טמון בגל נופל ולא תלוי באילן בשדה ולא צף על פני המים ר' אלעזר אומר בכולן אם היה חלל עורפין תניא אמר רבי יוסי בר יהודה אמרו לו לר"א אי אתה מודה שאם היה חנוק ומוטל באשפה שאין עורפין אלמא חלל ולא חנוק הכא נמי באדמה ולא טמון בגל נופל ולא תלוי באילן בשדה ולא צף על גבי מים ור"א חלל יתירא כתיב: נמצא סמוך לספר או לעיר שרובה עובדי כוכבים כו': [ס] דכתיב [ו]כי ימצא [ז] פרט למצוי: או לעיר שאין בה ב"ד: דבעינא זקני העיר וליכא: אין מודדין אלא לעיר כו': פשיטא

(יומה ד) דאס"ד מי אפשר לנמנס אין כאן קרובה אלא אחת ואנן הוא דלא ידעינן הי מיניהו והוה ליה למימר (ג) יציאו עגלה בשותפות ויתנו אם שלנו קרובה חלקכם יהא קנוי לנו ואם עירכם קרובה חלקנו יהא קנוי לכם: **אילימא לענין מדידה.** קאמר יציאו הראש אצל הגוף דממקום שנמצא הגוף אם שריך למדוד ויציאו הראש לכאן והא מדקתני כו': **קנה מקומו.** לקוברו אם זרח אחד מי' תנאים שהתנה יהושע בפרק מרובה (ב"ק דף פא.): **עיקר חיובא כו'.** הלכך עיקר חלל מיקרי ומודדין מייה דכתיב [ט] אל העריס אשר סביבות החלל: **אפס גוזי.** אתה מראשי[י] ילדת ראשי תחילה דגוזי ליכא דרישא כמו גזי מזרך [כ] שער ראשך תלשי וגלי ראשך: **אפילו תימא אצא שאול.** כר' עקיבא סבירא ליה: **מ"ט דרבי אליעזר בן יעקב.** דאמר מן הטואר הוא קרוי חלל: **דכתיב אל לוחרי חללי רשעים.** והלכך ממנו מודדין דכתיב אל החלל: **מתני' נפטרו זקני ירושלים כו'.** שאין עליהם אלא למדוד דכתיב[מ] ויצאו זקניך ושופטיך ומדדו: **ואע"פ שאינו איסן כאר.** דלא כתיב ביה עיכובא ולא נאמר אלא למנוה: **בקופין.** כמין סכין גדול: **מאחריה.** ממול עורפה: **מקומה אסור.** לעולם: **ומוסר לסרוק שם פשתן.** דוקא נקט עבודה שאינה בגופה של קרקע כדמפרש בגמרא[ט]: **לא נא לידינו ופטרנוהו.** בגמ'[מ] מפרש בלא מזונות והיינו לידינו לא שפכו לא נהרג על ידינו שפטרנוהו בלא מזונות והולך לנסטס את הבריות ועל [נ] כך נהרג: **לא ראינוהו והנחנוהו.** יחידי בלא מבורה והיינו ועיינינו לא ראו: והכהנים

ביון דתנא לעיר שאין בה ב"ד אנא ידענא דאין מודדין אלא לעיר שיש בה בית דין הא קא משמע לן כדתניא [ב]מנין שאם נמצא סמוך לעיר שאין בה ב"ד שמניחין אותה [ס] ומודדין לעיר שיש בה בית דין ת"ל [2]ולקחו זקני העיר ההיא מכל מקום: **מתני'** [ג]נמצא [ד]מכוון בין שתי עיירות שתיהן מביאות שתי עגלות דברי רבי אליעזר [ד"ג] ואין ירושלים מביאה עגלה ערופה נמצא ראשו במקום אחד וגופו במקום אחר מוליכין הראש אצל הגוף דברי רבי אליעזר רבי עקיבא אומר [ה]הגוף אצל הראש [ו]מאין היו מודדין רבי אליעזר אומר מטיבורו רבי עקיבא אומר [ז]מחוטמו רבי אליעזר בן יעקב אומר ממקום שנעשה חלל מצוארו: **גמ'** מאי טעמא דרבי אליעזר קסבר אפשר לצמצם וקרובה ואפילו קרובות: ואין ירושלים מביאה עגלה ערופה: דאמר קרא [1]לרשתה וקסבר [ח][ירושלים לא נתחלקה לשבטים: נמצא ראשו במקום כו': במאי קמפלגי אילימא לענין מדידה קמיפלגי הא מדקתני סיפא מאין היו מודדין מכלל דרישא לא במדידה עסקינן אמר ר' יצחק [ט]במת מצוה קנה מקומו קמיפלגי והכי קאמר לקוברו [י]קנה מקומו והיכא דנמצא ראשו במקום אחד וגופו במקום אחר מוליכין הראש אצל הגוף דברי ר' אליעזר ר' עקיבא אומר [יא]הגוף אצל הראש במאי קמיפלגי מר סבר גופיה בדוכתיה נפיל רישא דנאדי ונפיל ומר סבר רישא היכא דנפיל נפיל גופא הוא דרהיט אזיל: מאין היו מודדין: במאי קמיפלגי מר סבר עיקר חיותא באפיה ומר סבר עיקר חיותא בטיבוריה לימא כי הני תנאי [יב]מהיכן הולד נוצר מראשו וכן הוא אומר [3]ממעי אמי אתה גוזי ואומר [4]גזי נזרך והשליכי וגו' [ס] אבא שאול אומר מטיבורו ומשלח שרשו אילך ואילך אפילו תימא אבא שאול ע"כ לא קאמר אבא שאול אלא לענין יצירה דכי מיתצר ולד ממציעתיה מיתצר אבל לענין חיותא דכולי עלמא באפיה הוא דכתיב [5]כל אשר נשמת רוח חיים באפיו וגו': רבי אליעזר בן יעקב אומר ממקום שנעשה חלל מצוארו: מאי טעמא דרבי אליעזר בן יעקב כדכתיב [6]לתת אותך אל צוארי חללי רשעים: **מתני'** [יג]נפטרו זקני ירושלים והלכו להן [ס] זקני אותה העיר מביאין עגלת בקר אשר [כ]לא משכה בעול [ל]ואין המום פוסל בה [מ]ומורידין אותה לנחל איתן איתן כמשמעו קשה אע"פ שאינו איתן כשר [נ]ועורפין אותה בקופיץ מאחוריה [ס]ומקומה אסור מלזרוע ומלעבוד ומותר לסרוק שם פשתן ולנקר שם אבנים [ע]זקני אותה העיר רוחצין את ידיהן במים במקום עריפה של עגלה ואומרים [7]ידינו לא שפכה את הדם הזה ועינינו לא ראו [פ]וכי על דעתינו עלתה שזקני ב"ד שופכי דמים הן [צ]אלא שלא בא [ק] על ידינו ופטרנוהו [ר] (בלא מזון) ולא ראינוהו והנחנוהו (בלא לוייה) והכהנים

והכהנים אומרים. כדכתיב לעיל ונגשו הכהנים בני לוי ולא פירש על (א) מי הם נגשים: **ולא היו צריכים לומר ונכפר להם הדם.** כלומר ונכפר דכתיב בקרא ולו אועגו ואמרו קאי שיהא אף זה בכלל אמירה אלא מילתא באפי נפשה היא שרוח הקודש ביישר את ישראל ע"י משה רבינו לכשיעשו כן ונכפר להם הדם: **גמ'** עגלה בת שנתה היא ואם עברה שנתה פסולה דכל מקום שנאמר בתורה עגל סתם בן שנה הוא דיליף(ב) מועגל וכבש (ג) בן שנה: פרה אדומה אין שיעור לשנותיה: **מום פוסל בה.** דכתיב בפרה אדומה אין בה מום (במדבר יט): **בה.** מיעוט: **אלא מעשה.** דכל היכא דכתב בה מיעוטא הוא ולא גמרינן מייה בקל וחומר: **לא יהו שאר עבודות פוסלות.** בפרה דהא עול בגלבד כתיב בה(ד) אלא דגמר לה בק"ו מעגלה דכתיב (דברים כא) אשר לא עובד בה כל עבודות במשמע ואי בה מיעוטא לא גגמר מייה: **אלמא אמר רב יהודה הניח.** על פרה עודה של שקין אגודה של שקין פסולה ואע"ג דלאו עול הוא ובעלייה לחודיה מיפסלא דכתיב בפרה במלאכת עול האמורה בה אשר לא עלה בעלייה לחודה ואפילו שלא משכה: **ובעגלה עד שתמשך.** שתטלטל המשא מעט דבעגלה כתיב אשר לא משכה(ה). ולקמן פריך כיון דשאר עבודות בפרה לא כתיבי ומעגלה ילפינן אמאי מיפסל בעלייה לחודה דשאר משאוי שאינו עול ממש. מ"מ שמע מינה דגמר פרה מעגלה בק"ו בשאר עבודות ואע"ג דכתיב בה מיעוטא: **שאני פרה דילפינן עול עול.** וכיון דגזירה שוה מופנה היא הוה ליה כמאן דכתיב בגופה ומיעוטא דבה דריש ליה לדרשא אחרינא כדלקמן: **עגלה נמי שיבי עול עול מפרה.** למוס: **למעוטי קדשים דלא פסלה בהו עבודה.** מהקרבה אבל פרה לא ממעטא דאתיא מג"ש: **מי ליכא דפסלי בהו שנים.** והרי פסח וחטאת דכתיב בהו בני שנתן וכי איצטריך בה למעטינהו מפסול עבודה להכי איצטריך דאי לא מעטינהו הוו גמרי בקל וחומר מעגלה: **שנעבדה בהן עבודה** גרסי': **עבודה איסור.** כגון בשבת או בלאים בשור וחמור: **עבודה איסור נמי מהאי קרא נפקא.** דכיון דתרי קראי כתיבי על כרחיך חד מייתיהו לעבודת איסור: **עול.** גבי פרה תניא: **שאר עבודות פוסלות בה.** דכתיב(ו) אשר לא עובד בה: **ואם נפשך לומר.** ואם יש לך להשיב על ק"ו זה לא ולמד בג"ש נאמר כאן עול כו': **מאי אם נפשך לומר.** מאי הוה לך למיפרך דשבקה תנא לאורחיה וליף בגזירה שוה: **נאמר כאן כו'.** והאי עול יתירא הוא דהא בכלל שאר עבודות הוא: **וממקום שבאת.** לאו תנא קמני לה אלא תיובתיה קא מפרש ואזיל גמרא דקא מותיב לרב יהודה דאמר לעיל שאר משאות פוסל בפרה בעלייה בעלמא והא כיון דשאר משאוי בפרה לא כתיב ומעגלה יליף לה בגזירה שוה וממקום שבאת משם יש לך ללמד נמי דמה עגלה עד שתמשוך אף פרה בשאר משאות דילפינן מעגלה עד שתמשוך: **ת"ל אשר לא עלה עליה עול מ"מ.** דריש ליה בלא עול מדלא כתיב אשר לא עלה עול עליה ותו הדר כתיב עול לדרשא כדדרשינא ואזיל: **א"כ כו' אלא בשעת עבודה.** ואפילו הניחו עליה להקל משא מידו ולא למשוך: **אלא בשעת עבודה.** כלומר שעבודה זו לצורך היא אבל אקראי בעלמא שהניח שק עליה ולא להוליכו אלא אקראי ואותיב לא פסלה: **משיבה עול.** לפסול בעגלה: **שאינו עושה פירות.** עגלה בת שנתה לא ילדה: **במקום שאין עושה פירות.** נחל איתן קשה: **אלא הניחוהו.** שהרגוהו: איתן

[1] והכהנים אומרים כפר לעמך ישראל אשר פדית [ה'] ואל תתן דם נקי בקרב עמך ישראל לא היו צריכין לומר ונכפר להם הדם [2] אלא רוח הקודש מבשרתן אימתי שתעשו ככה הדם מתכפר להם: **גמ'** ויהא מום פוסל בעגלה מקל וחומר ומה פרה [3] שאין השנים פוסלות בה [4] מום פוסל בה עגלה [5] ששנים פוסלות בה אינו דין שיהא מום פוסל בה שאני התם דאמר קרא אשר אין בה מום בה מום פוסל ואין מום פוסל בעגלה אלא מעתה לא יהו שאר עבודות פוסלות בה אלמה א"ר יהודה אמר רב [6] הניח עליה עודה של שקין פסולה ובעגלה עד שתמשוך שאני פרה [7] דילפינן [2] עול [3] מעגלה עגלה נמי תיתי עול עול מפרה הא מיעט רחמנא בה בעגלה נמי כתיב בה ההוא מיבעי ליה למעוטי קדשים [8] דלא פסלה בהו עבודה סלקא דעתך אמינא ליתי בק"ו מעגלה ומה עגלה שאין מום פוסל בה עבודה פוסלת בה קדשים [9] שמום פוסלת בהן אינו דין שעבודה פוסלת בהן איכא למיפרך מה לעגלה שכן שנים פוסלות בה אטו קדשים מי ליכא דפסלי בהו שנים כי איצטריך קרא להנך קדשים דפסלה בהו שנים וקדשים דלא פסלה בהו עבודה מהכא נפקא מהתם נפקא [4] עורת או שבור או חרוץ או יבלת או גרב או ילפת לא תקריבו אלה לה' אלה אי אתה מקריב אבל אתה מקריב קדשים שנעבדה בהן עבודה איצטריך סד"א ה"מ היכא דעבד בהן עבודת היתר אבל עבודת איסור אימא ליתסרו צריכא והא נמי מהכא נפקא [5] ומיד בן נכר לא תקריבו את לחם אלהיכם מכל אלה אלה אי אתה מקריב אבל אתה מקריב קדשים שנעבדה בהן עבודה איצטריך ס"ד אמינא הני מילי היכא דעבד בהן כשהן חולין אבל עבד בהן כשהן קדשים אימא ליתסרו צריכא גופא אמר רב יהודה אמר רב הניח עליה עודה של שקין פסולה ובעגלה עד שתמשוך מיתיבי עול אין לי אלא עול שאר עבודות מנין אמרת ק"ו ומה עגלה שאין מום פוסל בה שאר עבודות פוסלות בה פרה שמום פוסל בה אינו דין ששאר עבודות פוסלין בה ואם נפשך לומר נאמר כאן עול ונאמר להלן עול מה להלן שאר עבודות פוסלות בה [10] אף כאן שאר עבודות פוסלות מאי אם נפשך לומר וכי תימא איכא למיפרך מה לעגלה שכן שנים פוסלות בה אי נמי קדשים יוכיחו שמום פוסל בהן ואין עבודה פוסלת בהן נאמר כאן עול ונאמר להלן עול מה להלן שאר עבודות אף כאן שאר עבודות וממקום שבאתה מה להלן עד שתמשוך אף כאן עד שתמשוך תנאי היא דאיכא דמייתי לה מעגלה איכא דמייתי לה מגופה דפרה דתניא עול אין לי אלא עול שאר עבודות מנין ת"ל אשר לא עלה עליה עול מכל מקום אם כן מה ת"ל עול [3] עול פוסל בין בשעת עבודה בין שלא בשעת עבודה שאר עבודות אין פוסלות אלא בשעת עבודה ואימא אשר לא עלה עליה כלל עול פרט כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט עול אין מידי אחרינא לא אשר רבויא הוא ותניא נמי גבי עגלה כי האי גוונא עול אין לי אלא עול שאר עבודות מנין ת"ל אשר לא עובד בה [11] מ"מ א"כ מה ת"ל עול [3] עול פוסל בין בשעת עבודה בין שלא בשעת עבודה שאר עבודות אין פוסלות אלא בשעת עבודה ואימא אשר לא עובד בה כלל עול פרט כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט עול אין מידי אחרינא לא אשר רבויא הוא א"ר אבהו בעי מיניה מר' יוחנן משיכת עול בכמה א"ל כמלא עול איבעיא להו לארכו או לרחבו אמר להו ההוא מרבנן ור' יעקב שמיה לדידי מפרשא לי מיניה דרבי יוחנן [12] משיכת עול לרחבו טפח ולימא טפח הא קמ"ל שיעורא דעול טפח הוי למאי נפקא מינה למקח וממכר א"ר יוחנן בן שאול מפני מה אמרה תורה הביא עגלה בנחל אמר הקב"ה יבא דבר שלא עשה פירות ויערף במקום שאין עושה פירות ויכפר על מי שלא הניחו לעשות פירות מאי פירות אילימא פריה ורביה אלא מעתה אזקן ואסרים ה"נ דלא ערפינן אלא מצות: ומורידין אותה אל נחל איתן איתן כמשמעו קשה: תנו רבנן מנין [13] לאיתן שהוא קשה שנאמר איתן

מסורת הש"ס

(א) יומא לז., (ב) ע"ז כג., (ג) [ב"ק יא. וש"נ], (ד) [ב"ק י.], (ה) [במדבר יט], (ו) [דברים כא], (ז) [דברים כא],

תורה אור השלם

1. כַּפֶּר לְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר פָּדִיתָ יְיָ וְאַל תִּתֵּן דָּם נָקִי בְּקֶרֶב עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל וְנִכַּפֵּר לָהֶם הַדָּם: דברים כא ח
2. וְהָיָה הָעִיר הַקְּרֹבָה אֶל הַחָלָל וְלָקְחוּ זִקְנֵי הָעִיר הַהִוא עֶגְלַת בָּקָר אֲשֶׁר לֹא עֻבַּד בָּהּ אֲשֶׁר לֹא מָשְׁכָה בְּעֹל: דברים כא ג
3. זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוָּה יְיָ לֵאמֹר דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ פָּרָה אֲדֻמָּה תְּמִימָה אֲשֶׁר אֵין בָּהּ מוּם אֲשֶׁר לֹא עָלָה עָלֶיהָ עֹל: במדבר יט ב
4. עִוֶּרֶת אוֹ שָׁבוּר אוֹ חָרוּץ אוֹ יַבֶּלֶת אוֹ גָרָב אוֹ יַלֶּפֶת לֹא תַקְרִיבוּ אֵלֶּה לַיְיָ וְאִשֶּׁה לֹא תִתְּנוּ מֵהֶם עַל הַמִּזְבֵּחַ לַיְיָ: ויקרא כב כב
5. וּמִיַּד בֶּן נֵכָר לֹא תַקְרִיבוּ אֶת לֶחֶם אֱלֹהֵיכֶם מִכָּל אֵלֶּה כִּי מָשְׁחָתָם בָּהֶם מוּם בָּם לֹא יִרְצוּ לָכֶם: ויקרא כב כה

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה והכהנים וכו' על מה הס: (ב) ד"ה עגלה וכו' וכבש בני שנה:

מוסף רש"י

עודה של שקין. שקין סרבה ריקנין קטורין ביחד, פסולה. דכתיב אשר לא עלה עליה, כהעלאה בעלמא, ובעגלה. עגלה ערופה אינה נפסלת בהעלאת עול, עד שתמשוך. דכתיב בעגלה אשר לא משכה בעול, לישנא אחרינא עודה, עץ שטוויין בו שקין (ע"ז כג.).

ל א ב מיי' פ"ט מהל' רוצח הלכה ג סמג עשין קמ:
לא ג מיי' פ"א מהל' פרה אדומה הלכה א סמג עשין רלב רלג:
לב ד מיי' שם הלכה ז:
לג ה מיי' פ"ו מהלכות רוצח הלכה ב:
לד ו ז ח מיי' פ"א מהל' פרה אדומה הלכה ז:
לה ט מיי' פ"א מהל' איסורי מזבח הלכ' א:
לו י כ מיי' פ"א מהל' פרה אדומה הלכ' ז:
לז ל מ נ מיי' פ"ו מהל' רוצח הלכה ג:

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות